

OB ALPININEM PRAZNIKU

To leto mineva 30 let od ustanovitve državnega podjetja z imenom *Tovarna športnih čevljev Žiri*, ki se je kasneje preimenovala v tovarno čevljev *Alpina*. Dasiravno je bilo to leto veliko povedanega in napisanega o naši tovarni (izdelali smo celo posebno publikacijo), je prav, da se tudi bralcem Loških razgledov na kratko predstavijo prizadevanja ter mesto in vloga Alpine tako v obutveni industriji SR Slovenije kot v gospodarstvu kraja in občine.

V tem letu je v DO Alpina zaposlenih

nad 1600 delavcev, ki delajo v temeljnih organizacijah združenega dela *Obutev Žiri*, *Obutev Gorenja vas*, *Plastika Žiri*, *Prodaja Žiri* ter v delovni skupnosti skupnih služb *Alpina*. Pot do družbenega bogastva, s katerim danes upravljajo delavci Alpine, je bila strma in vijugasta. V času uresničevanja določil ustave in zakona o združenem delu, ki je naravnano k nadaljnji krepitvi vloge delavcev, zlasti neposrednih proizvajalcev, bodo podatki o fizični rasti proizvodnje obutve za bralca gotovo zanimivi:

Leto	1947	1948	1949	1950	1951	1952
St. parov	68.040	136.910	186.700	170.940	123.320	116.730
Leto	1953	1954	1955	1956	1957	1958
St. parov	131.254	145.250	179.000	181.000	218.000	246.000
Leto	1959	1960	1961	1962	1963	1964
St. parov	284.000	382.000	442.000	458.000	513.000	560.000
Leto	1965	1966	1967	1968	1969	1970
St. parov	668.000	667.000	704.000	864.000	921.000	878.000
Leto	1971	1972	1973	1974	1975	1976
St. parov	1.005.470	1.048.931	1.052.777	1.074.765	1.106.799	1.064.371

V teh podatkih se zrcali celotna problematika Alpine v teh 30 letih. Za boljše razumevanje kaže na kratko omeniti nekaj poglobitnih dejstev v zvezi s skorajda permanentno rastjo proizvodnje. Opozoriti velja, da je bila prvotna stavba grajena za ročno izdelavo obutve. Ob pomoči skromnega strojnega parka predvojnih obrtnikov naj bi 280 delavcev, kolikor jih je bilo zaposlenih v prvem letu, izdelalo 600 čevljev dnevno. Z odpravo planskega gospodarstva nastanejo v proizvodnji in prodaji hude motnje. Prej se je delalo izključno za državne ustanove, poslej pa je bilo potrebno prodajo realizirati preko prodajne mreže Triglav, ki je kasneje

pripadla v celoti tovarni *Peko* iz Tržiča. Prišlo je celo do zmanjšanja števila zaposlenih, tako da je bilo leta 1954 okrog 150 delavcev manj zaposlenih kot pred petimi leti.

Zirovski čevljarji so našli rešitev v koreniti spremembi proizvodnih programov. Močno poraste delež modne obutve, dela pa se tudi na razvoju športne smučarske obutve, kar je temeljna orientacija tudi danes. Prej pretežno ročna proizvodnja se začne počasi umikati strojni, kar ima za posledico nadaljnjo količinsko rast proizvodnje ter večjo konkurenčnost na tržišču. Prostorska stiska ter uvedba masovne proizvodnje na tekočih trakovih

(leta 1960 je stekel v Alpini prvi tekoči trak) privede do dvoizmenskega dela. Leta 1962 je bil zgrajen nov objekt, s katerim so bili delno rešeni najbolj žgoči problemi proizvodnje, skladišča in upravnih prostorov.

Pokaže se, da kapacitete montaže presegajo možnosti domače priprave dela, zato že leta 1964 najdemo prve kooperante, leta 1965 se priključi Alpini Čevljarna iz Gorenje vasi, v letu 1974 pa se odprejo proizvodnji prostori na Colu. Nova proizvodna hala leta 1970 povzroči popolno reorganizacijo montažnih oddelkov, v letošnjem letu pa so bili z novo proizvodno-skladiščno halo rešeni najbolj akutni problemi TOZD Plastika ter skladiščenja. Znano je, da sta izdelava modne ženske obutve in smučarskih čevljev zelo podvrženi modnim zahtevam ter da se temu primerno naglo menja tudi tehnologija.

Po letu 1967 se uveljavimo kot izdelovalci kvalitetnih smučarskih čevljev in že leta 1973 nas uvrščajo med največje proizvajalce smučarske obutve na svetu. Z izdelavo smučarskih čevljev iz poliuretanskih in termoplastičnih mas ter poliuretanskih podplatov raste hkrati današnja TOZD Plastika z orodjarno kovinskih in nekovinskih form. S proizvodnjo ženske modne obutve, tekaških čevljev, pancercjev, izdelkov iz poliuretana in termoplasta za potrebe čevljarske industrije ter planinskih čevljev sodi danes Alpina tako po kvaliteti kot po količini v sam vrh domačih in tujih proizvajalcev obutve te vrste.

Ob že ugotovljenem dejstvu, da se v Alpini letno izdela nad milijon parov obutve, naj povem, da trenutno teče prodaja po vseh treh kanalih: lastna trgovska mreža, prodaja na debelo, izvoz. Zaradi velikih težav, ki smo jih imeli s prodajo v petdesetih letih, smo bili prisiljeni v izgradnjo lastne trgovske mreže, preko katere danes prodamo količinsko nekaj manj kot polovico lastne proizvodnje. Kako smo iz leta v leto uspevali odpirati trgovine po Jugoslaviji, kaže spodnja tabela:

Leto	1953	1954	1957	1958	1959
št. odprtih prodajaln	1	13	2	2	2

Leto	1960	1961	1962	1963	1964
št. odprtih prodajaln	1	6	5	1	1

Leto	1965	1967	1968	1969	1970
št. odprtih prodajaln	2	2	3	4	5

Leto	1971	1972	1973	1975
št. odprtih prodajaln	1	1	7	3

Ob tem, da so bile tri trgovine iz najrazličnejših razlogov razformirane, ima Alpina danes 59 lastnih trgovin. Povedati velja, da že samo vzdrževanje lastne mreže velja veliko, ob tem pa smo prisiljeni v vedno nove nakupe poslovnih prostorov, kar nam ob sicer nizki akumulativnosti povzroča nemalo težav. Iz tega in še iz nekaterih drugih razlogov posvečamo v zadnjem času veliko pozornosti prodaji na veliko.

Kapacitete jugoslovanske obutvene industrije znatno presegajo potrebe domačega trga, zato smo že zgodaj bili prisiljeni iskati kupce naših proizvodov na tujih tržiščih. Kot zanimivost naj povem, da smo leta 1975 Jugoslovani izvozili 18.3 milijonov parov, pri tem pa je bil delež Alpine okroglo 2%. In še to: v letu 1975 prednjači pri slovenskih izvoznikih izvoz ženske obutve z 61%, sledi pa športna obutev s 27,2%. Trenutno je Alpina na petem mestu med izvozniki obutve v Jugoslaviji, ter krije 40% potreb severno-ameriškega tržišča s smučarsko tekaško obutvijo. Z uspešnim izvozom pa smo si hkrati zagotovili tudi potrebna finančna sredstva za uvoz tistega reprodukcijskega materiala, ki ga ni moč kupiti na jugoslovanskem trgu. Še posebno veliko deviznih sredstev pa smo porabili za nakup potrebne strojne opreme. Za bralce bo gotovo zanimiva spodnja tabela, ki kaže absolutno in relativno rast izvoza:

Leto	Število parov	% proizvodnje
1951	544	0,59 %
1952	393	0,59 %
1953	790	1,30 %
1954	837	1,40 %
1955	576	0,80 %
1956	4645	7,7 %
1957	14702	17,1 %
1958	24020	20,5 %
1959	53944	14,6 %
1960	70806	17,2 %
1961	48173	14,5 %
1962	66981	29,0 %
1963	112927	36,0 %
1964	126362	33,0 %

Leto	Število parov	% proizvodnje
1965	130892	34,0 %
1966	170430	37,0 %
1967	274099	45,0 %
1968	336606	44,0 %
1969	295939	36,0 %
1970	258740	36,0 %
1971	354506	34,0 %
1972	386714	40,0 %
1973	368248	34,0 %
1974	454143	26,0 %
1975	485793	37,0 %
1976	528767	49,8 %

Povedati velja, da bo letošnji Alpinin izvoz znašal nad 7.000.000 \$, kar je uvršča na prvo mesto med izvozniki v občini. Kako huda je konkurenca na zunanjih tržiščih, pove podatek, da se samo v deželah EGS izdela letno nad 1 milijardo čevljev ter da dnevno rastejo proizvodne kapacitete, potrošnja pa raste letno le s stopnjo 3 %.

Ob tem, da je za našo branžo karakteristična velika intenzivnost dela, ali drugače povedano, da v obutveni industriji ustvari več delavcev relativno manjši dohodek kot v nekaterih drugih industrijskih panogah, se na kratko pomudimo še pri kadrovski problematiki. Leta 1951 je bilo v Alpini poprečno zaposlenih 555 delavcev, od tega 46 uslužbenec; med zaposlenimi je bilo moških dvakrat več kot žensk. V letu 1955 kažejo podatki, da je bilo zaposlenih poprečno 578 delavcev, 32 uslužbenec ter že 203 delavke. Pet let kasneje je bilo v Alpini skupno zaposlenih 729 delavcev, moških 411 in 388 delavk, torej smo pričali nagli rasti zaposlovanja žensk. Le leto kasneje, torej leta 1961, je bilo v Alpini prvič zaposlenih več žensk kot moških. Leta 1975 pa najdemo med 1582 zaposlenimi kar 1032 delavk. Ti podatki kažejo, da se čevljarska industrija na žirovskem femenzira. Razlogov za to je več, a jih v tem zapisu ne bom navajal.

Za proučevanje narave dela ter spreminjivih pogojev gospodarjenja so zanimivi tudi naslednji podatki. Evidenca kaže, da leta 1950 ni bilo v Alpini nobenega delavca z visoko, višjo ali srednjo izobrazbo ter da nihče ni imel visoke kvalifikacije. V tem letu pa je bilo poprečno 254 kvalificiranih delavcev ter 200 nekvalificiranih (dopuščam možnost napačnega razvrščanja delavcev glede na kvalifikacijo.) Deset let kasneje je bilo v obratu v Zireh 12 delavcev z visoko ali višjo izobrazbo 124 visoko kvalificiranih ter 449 nekvalificiranih delavcev.

Omeniti velja, da v Alpini ta čas vlagamo velika finančna sredstva v izobraževanje, h kateremu smo načrtnije pristopili po šestdesetih letih (že od 1949 leta pa deluje v Zireh šola za delavce v čevljarski stroki), tako da smo imeli leta 1972 kar 94 študentov. Ugotavljamo pa, da še vedno primanjkuje ljudi najrazličnejših poklicev tako v osnovni proizvodnji kot v strokovnih službah. Kot primer naj navedem, da je delež delavcev v industriji usnja in obutve med vsemi zaposlenimi v SR Sloveniji okrog 4,5 % in da ustvarijo letno okrog 4 % dohodka slovenske industrije. Še podatek: v EGS je v obutveni industriji skupaj s strojarji zaposlenih okrog 400.000 ljudi.

Pogosto je slišati, kako tesno je Alpina povezana s krajem. V podkrepitev te misli navajam: Alpina ima lasten pihalni orkester in pevski zbor, sofinancira dejavnost judoistov in smučarjev, ki nosijo njeno ime, hkrati pa po svojih močeh pomaga društvom in organizacijam v kraju in zunaj njega. Omenil bi, da s svojimi specialnimi izdelki zalaga slovenske alpiniste, ki osvajajo najvišje gore sveta, z našimi čevlji pa smučajo mnogi znani mojstri belega športa. Delavci Alpine pa so bili vedno tudi pripravljene za delom svojega dohodka sofinancirati izgradnjo prepotrebniš komunalnih in šolskih objektov. Tako so leta 1974 prispevali za te namene 448.050.— din, v letu 1975 so prispevali 1.278.690.— din in v letu 1976 kar 2.422.580.— din.

Povedano kaže na uspehe in težave v minulih tridesetih letih, ki so sad povojnega razvoja naše družbe in posebej čevljarske industrije. Vidi se, da je bilo v preteklosti veliko odrekovanja in smotrnosti pri vlaganju težko zasluženega denarja. Ravno to pa je tisto, kar obvezuje tudi zdajšnjo generacijo delavcev Alpine k še večjemu in boljšemu delu. Nujno pa bo, da tudi v prihodnje še intenzivneje kot kdajkoli vpremo svoje sile v reševanje problemov kraja, da bo minulo delo rojevalo sadove tudi jutrišnjim generacijam.

Viri: 1. Zbornik ob 30-letnici Alpine. Ziri 1977. — 2. Razvoj obutvene industrije v SFRJ. ITEO pri Gospodarski zbornici Slovenije, Ljubljana. — 3. Analiza trgov obutve v državah Evropske gospodarske skupnosti, Sovjetski zvezi ter v nekaterih pomembnejših državah v razvoju. ITEO pri gospodarski zbornici Slovenije, Ljubljana. — 4. Delovna sila podjetja od 1951 dalje. Arhiv DO Alpina Ziri.

Viktor Zakelj